

Batman Alt Komisyon Raporu

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU BAŞKANLIĞINA

Komisyonumuzun 19.2.1997 tarihli 4. toplantısında alınan karar uyarınca, Batman İli Sason İlçesi'nde meydana gelen olaylarla ilgili olarak kamuoyuna yansıyan iddialar konusunda yerinde incelemelerde bulunmak amacıyla Batman'a gönderilen Alt Komisyonumuz gerekli çalışmaları tamamlamıştır.

Bu çalışmalardan sonra Alt Komisyonumuz tarafından hazırlanan raporumuzu İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanlığına sunuyoruz.

Saygılarımızla.

Osman ÇİLSAL

Kayseri Mv.

Alt Komisyon Başkanı

(İmza)

Musa OKÇU

Batman Mv.

Üye

(İmza)

Abdülbaki GÖKÇEL

İçel Mv.

Üye

(İmza)

KONU: Batman Milletvekili Musa Okçu tarafından T.B.M.M. İnsan Haklarını İnceleme Komisyonuna intikal ettirilen, Batman İli Sason İlçesi'nde bazı köylülerin askerler tarafından mayınlı bir tarlada yürümeye zorlandıkları iddiasının yerinde incelenmesi.

HEYETİN OLUŞUMU: Batman İli Sason İlçesi'nde incelemelerde bulunan heyet aşağıdaki üyelerimizden oluşmuştur:

Osman ÇİLSAL	Kayseri Milletvekili	Üye
Musa OKÇU	Batman Milletvekili	Üye
Abdülbaki Gökçel	İçel Milletvekili	Üye

Heyete ayrıca, Komisyon Uzmanı Ali ÇOLAK da eşlik etmiştir.

GİRİŞ: T.B.M.M. İnsan Haklarını İnceleme Komisyonununun 19 Şubat 1997 tarihli 4. toplantısında, Batman'da meydana gelen olaylarla ilgili olarak kamuoyuna yansıyan ve Batman Milletvekili Musa Okçu tarafından da Komisyona intikal ettirilen iddiaları yerinde incelemek amacıyla İzmir Milletvekili Sabri Ergül, Kayseri Milletvekili Osman ÇİLSAL, İçel Milletvekili Abdülbaki Gökçel ve Batman Milletvekili Musa OKÇU'dan oluşan bir alt komisyonun kurulmasına karar verilmiştir. İzmir Milletvekili Sabri Ergül mazereti nedeniyle incelemelere katılamamıştır. 21 Şubat 1997 tarihinde Batman'a giderek Batman Valisi Salih Şarman, Batman İl Jandarma Alay Komutanı Albay İsa Hakkı Musaoğlu, Sason Kaymakamı Ali Fuat Türkel, Tekevler ve Kelhasan Köyü muhtarları ve bir grup köylü ile görüşmelerde bulunan heyetimiz 22 Şubat 1997 tarihinde Ankara'ya dönmüştür.

GÖRÜŞMELER

BATMAN VALİSİ SALİH ŞARMAN: Batman Valisi Şarman, Batman'da köylülerin mayınlı arazide yürütüldükleri iddiası hakkında bilgisi olup olmadığı sorulduğunda; iddialarla ilgili haberlerin kendisi iznili olduğu dönemde mahalli basına yansımış olduğunu, ancak ne bu yayından önce ya da daha sonra kendisine ulaşmış bir bilgi olmadığını, iddialardan ancak Batman Mv. Musa Okçu'nun beyanatını okuyunca haberdar olduğunu ancak Valiliğe yöre halkından bu yönde bir şikayet gelmediğini, ayrıca Sason ilçesinde, güvenlik kuvvetleri, korucular ve vatandaşlar arasında iyi bir işbirliği olduğunu, bu nedenle bu haberlerin kasıtlı olarak çıkarıldığına inandığını, ancak yine de İnsan Hakları Komisyonu Üyesi Milletvekillerinin geleceğini haber aldıktan sonra Sason Kaymakamı ve İlçe Jandarma Komutanıyla görüştiklerini, aldığı bilgilerden kesinlikle böyle bir olayın meydana gelmediği sonucunu çıkardığını, ancak mayın konusunda zaman zaman köylülerle eğitim amaçlı toplantılar yapıldığını, az da olsa örgüte destek veren köylülere biraz gözdağı vermek için teröristleri köye sokmamalarının söylendiğini, köylülerin mayın konusundaki bilgi ve hassasiyetini artırmaya yönelik bu toplantıların terör örgütünü rahatsız ettiğini ve bu nedenle asılsız haberler ürettiklerini, üs-

telik, valilik olarak 50 adet dünyanın en gelişmiş mayın dedektörlerini jandarma ve koruculara dağıttıklarını bu nedenle vatandaşın kobay gibi kullanılıp tarlalara sürülmesine gerek olmayacağını, bu dedektörlerin plastik esaslı mayınlar dahil olmak üzere her çeşit mayına karşı hayli derine gömülmüş de olsalar duyarlı olduklarını, asıl büyük zayıfatı verdiren mayın türünün antitank mayını olduğunu, bu mayının da ancak 250-300 kiloluk bir ağırlıkla patlayan bir mayın olduğunu dolayısıyla bir insanın ağırlığı ile patlamayacağını, insan ağırlığından patlayan mayınların topuk mayını tabir edilen mayın türü olduğunu bunların da en fazla bir kişiyi yaralayabilecek güçte etkisi olduğunu, bu nedenle mayınlı arazide insan yürütüldüğü iddialarının tamamen güvenlik güçlerini yıpratmaya yönelik olarak üretildiklerine inandığını, yöre insanının terör başladığından bu yana çok büyük sıkıntılar yaşadığını, halkın büyük çoğunluğunun güvenlik kuvvetleriyle PKK arasında sıkışmış olduğunu ve bu insanların devlete hiç bir şekilde başkaldırma niyetinde olmadıklarını belirtmiştir.

Vali Salih Şarman, terör örgütüne destek veren köylülerin uyarıldıkları hususunda söyledikleri hatırlatılarak, sivil ya da askeri yetkililere köylülerin uyarılması yönünde bir talimat verildiğinde bunun yansımasının yerel düzeyde farklı olup olmayacağı ve köylüleri uyarma konusunda ne gibi yöntemler kullanıldığı sorulduğunda Sason İlçesinde köylülerin ağır baskı altında tutulmalarını gerektiren hiçbir şey olmadığını, çoğunluğun devlete yakın olduğunu, Sason'da birçok Kürt köyü olduğunu, en sağlam koruculuk sistemlerinin de bu köylerde kurulmuş olduğunu, ancak Sason'un birkaç köyünün zaman zaman terör örgütüne yataklık ettiklerini, bunların bilinen metodların biraz daha ötesinde uyarıldıklarını, bir çeşit manevi baskı altında tutulduklarını, teröristler geldiği zaman yiyecek vermemeleri, silahlarını saklamamaları yönünde gerekli şekilde uyarıldıklarını ifade etmiştir.

BATMAN İL JANDARMA ALAY KOMUTANI ALBAY İSA HAKKI MU-SAOĞLU: Alay Komutanı İ.Hakkı Musaoğlu Sason'da köylülerin mayınlı tarlada yürütüldükleri iddiaları hakkında bilgisi olup olmadığı hususunda bu tür iddiaların ciddiye alınmaması gerektiğini, bölgenin işgal altında bir yer olmadığını, insanların rahatça gelebildikleri, huzur arttıkça her gün rahatın, mutluluğun arttığı bir ortam olduğunu, vatandaşların halinden memnun olduğunu, ellerinde gelişmiş mayın arama cihazları olduğunu, bu nedenle vatandaşların mayınlı tarlaya sürülmesi gibi bir olayın olmayacağını, iddialarla ilgili gazete haberlerini görünce konuyu araştırdığını, adı geçen köylerde teröristlerin döşediği mayınlar yüzünden birkaç kişinin hayatını kaybettiğini bazılarının yaralandığını, bu nedenle o bölgede görev yapan güvenlik güçlerinden o köyü uyarmalarını istediklerini, güvenlik güçlerinin yolu üzerindeki o köyde devamlı mayınlama olayı olduğunu Tekevler köyü civarında sık sık terör örgütünün mensuplarının dolaştığını, bu durumun idari ve yasal yoldan tedbir alınmasını zorunlu bildiğini, sık sık kontroller yapıldığını, köylülerin biraraya toplandı

narak uyarıldıklarını, yalnızca o köyde değil her köyde vatandaşların zaman zaman biraraya toplanarak uyarıldıklarını, 2-3 kişinin bu teröristlere yardım ettiklerini ama köyün büyük bir kısmının terörist olmadığını bildiklerini ifade etmiştir.

SASON KAYMAKAMI ALİ FUAT TÜRKEL: Sason kaymakamı Ali Fuat Türkel, vatandaşların mayınlı arazide yürütüldükleri iddiası konusundaki duyum ve düşüncelerini öğrenmek isteyen heyet üyelerine, ilçede terör yönünden ciddi bir sıkıntıları olmadığını, bir kaç mayın hadisesi dışında kırsal bölgede bazı sıkıntılar olsa da özellikle ilçe merkezinde teröre yönelik hiç bir olay olmadığını, Sason'un ilçeler arasında 24 saat so-kağa çıkabilen tek ilçe olduğunu, son dönemde Karameşe, Yanıkkaya ve Yoncadüzü mevkiğinde mayınlama olaylarında 5-6 askerin öldüğünü, iki vatandaşın ve bir köy korucusunun yaralandığını söylemiştir. Kaymakam Türkel köylülerin mayın konusunda bir eğitimden geçirilip geçirilmediği sorulduğunda, devlete ve güvenlik kuvvetlerine yardımcı olmaları açısından köylülerin mayın konusunda tedbirli olmaları için belli bir eğitimden geçirildiklerini, devlete bilgi aktarılması, güvenlik güçlerinin yanında olmaları konusunda ikaz edildiklerini söylemiştir. Bahsetilen olay ertesinde köylülerden bir şikayet gelip gelmediği sorulduğunda Sayın Türkel, köylülerin mayınlı arazide yürütüldükleri hakkında bir şikayet gelmediğini sadece korucuların toplum içinde küfürlü konuşmalarının şikayet konusu olduğunu belirterek kendisine bu şikayetlerin 20-30 kişilik heyet tarafından iletildiğini ama isim verilerek kimsenin şikayet edilmediğini, herhangi bir şikayet sözkonusu olmasa bile, korucuların sık sık uyarıldıklarını, vatandaşların mayınlı arazide yürütüldükleri hususundaki iddiaların da vatandaşlar dinlenerek, Güvenlik güçleri ve korucular ile irtibat kurularak araştırıldığını ve böyle bir şeyin olmadığı sonucuna varıldığını ifade etmiştir.

TEKEVLER KÖYÜ MUHTARI:1951'den yana köy muhtarı olduğunu, şu ana kadar devletten hiç bir hakaret görmediğini, fakat korucular tarafından sürekli horlandığını ve devlete şikayet edildiğini, daha önceden korucu olduklarını ancak sahipsiz kaldıkları için koruculuğu bıraktıklarını, devlete inandıklarını ve güvendiklerini, bu olayın kötü niyetli bir kişinin başının altından çıktığını, onun emirleri doğrultusunda yapıldığını, özellikle gençlerin götürüldüğünü, kendilerine şu ana kadar mayına karşı alınacak tedbirler konusunda hiç bir eğitim verilmemiş olduğunu, bunun bireysel bir inisiyatif sonucunda yapıldığına inandığını belirtmiştir.

BİRİNCİ KÖYLÜ: Askerlerle korucuların gelerek yanlarında getirdikleri iki boş araca kendilerini bindirdiklerini, dağlık bir araziye götürdüklerini, götürülenler arasında hasta, hatta henüz pijamasını çıkarmamış yaşlı insanlar bulunduğunu, mayınları siz döküyorsunuz, askerlerimiz öleceğine siz ölün diyerek mayınlı tarlada yürümeye zorladıklarını ancak mayın çıkmadığını belirtmiştir.

İKİNCİ KÖYLÜ: Sabah saat 8 civarında askerlerin geldiğini gördüklerini, kendilerinin kredi almak için ilçeye gitmek üzere olduklarını, askerlerin yanından geçtiklerini, arkadan korucuların boş bir arabayla geldiklerini, arada bulunan 30 civarında kişiyi arabalara bindirdiklerini, kendilerinin kredi almaya gittiklerini söylemeleri üzerine korucuların bir saatlik bir iş için götürüleceklerini ve onu hallettikten sonra bırakılacaklarını ifade ettiklerini, kendilerinin odun taşımak amacıyla götürüldüklerini sandıklarını, Karameşe civarına götürüldüklerini, korucular ve askerler tarafından safa dizildiklerini, üsteğmenin kendilerine ağza alınmayacak küfürler ettiğini ve hakarete bulunduğunu, daha sonra geriye dönün ve dağa doğru yürüyün diye emir verdiğini, on metre kadar yürüdüktan sonra yürümek istemediklerini ve direndiklerini, o arada kendisinin konuşmak için izin alarak kişisel bir suçum varsa cezalandırılmaya razıyım, bu kadar insana eziyet etmeyin, kim suçluysa cezayı o çeksin dediğini. bunun üzerine üsteğmenin kendisine yumruk attığını ve bir uzman çavuşun dipçikle vurmak istediğini ancak kendisinin tutarak engellediğini, uzman çavuşun küfür ettiğini, bir süre direndiklerini ancak silah zoruyla yürümeye zorlanmaları üzerine yürümek zorunda kaldıklarını, orada kaldıkları süre içerisinde askerler ve korucuların çok ağır küfür ve hakaretlerine maruz kaldıklarını belirtmiştir.

ÜÇÜNCÜ KÖYLÜ: Hergün tehlike içinde yaşadıklarını, sabah saat 8-9'a kadar kapılarını açamadıklarını, akşamları da aynı şekilde davranmak zorunda kaldıklarını, bir hastaları olduğunda akrabalarına bile gidemediklerini, korku içinde olduklarını, olay günü buldukları herkesi arabalara bindirerek götürdüklerini, bunların içinde 4-5 tane yaşlı ve birkaç tane öğrenci bulunduğunu, öğrencilerin bırakılması yönündeki isteklerinin reddedildiğini, askerlerin yanısıra korucuların da olduğunu ve mayın tarama aletlerinin korucuların elinde bulunduğunu, askerlerin koruculara köylüler önden gitsin siz arkadan gidin diye talimat verdiğini, kendilerinin mayın tarama cihazı olarak kullandıklarını, üsteğmene suçumuz neyse cezasına razıyız ama suçsuz yere bize hakaret edip dayak atıyorsunuz dediklerini, üsteğmenin bu mayınları siz düşüyorsunuz, askerlere patlayacağına size patlasın şeklinde karşılık verdiğini, bunun üzerine kendilerinin o kadar imkanın varsa araştır, en ufak bir şey bulursan ne yaparsan razıyız dediklerini, olaydan sonra Kaymakamlığa gittiklerini ve olayı olduğu gibi anlattıklarını, Kaymakam'a "Sason'da bütün sorunlar Kelhasan ve Tekevler köylerinden kaynaklanıyorsa köylerimizi boşaltalım" dediklerini, özellikle bu iki köyün baskı altında tutulduğunu söylediklerini ve insanca bir hayat istediklerini belirtmiştir.

Heyetimizin sorduğu sorular üzerine, götürülenler arasında diğer köyden de insanlar olduğunu fakat çoğunluğun kendi köylerinden olduğunu, kendilerine bugüne kadar hiç bir şekilde mayın konusunda eğitim verilmediğini, dağda kendi köylerinden 4-5 kişi bulunduğunu ancak bunların öldürülmüş olduğunu ifade etmiştir.

DÖRDÜNCÜ KÖYLÜ: Sabah çarşıya gitmek üzere yola çıktıklarını, asker ve korucuların gelerek 30-35 kişiyi topladıklarını ve zorla mayın tarlasına götürdüklerini, işlerinin olduğunu söylemelerine karşın askerlerin kendilerini dinlemediklerini ve akşamları mayınları nasıl koyuyorsanız öyle çıkartacaksınız dediklerini, gitmek istemediklerini söylediklerinde silahla tehdit edildiklerini, mayın tarama aletlerinin korucularda olduğunu, önden kendilerinin yürütüldüklerini, arkalarından korucuların geldiğini, bu arada sürekli küfür ve hakaretlere maruz kaldıklarını ve dayak yediklerini belirtmiştir.

Heyetimizin sorduğu sorular üzerine, PKK'nın köy civarında değil, askerlerin gittiği yerlere mayınlama yaptığını ve kendilerine mayın tarama konusunda eğitim verilmediğini ifade etmiştir.

BEŞİNCİ KÖYLÜ: Sabah saatlerinde merkeze gitmek üzereyken askerlerin geldiğini, arabaya bindirilerek Güyane denen bölgeye götürüldüklerini, askerlerin "Burada mayın var, yürüyün bakalım" dediklerini, kendilerinin direndiklerini ve gitmek istemediklerini, aralarından bazılarının askerler tarafından tartaklandığını, askerlerin başında bir üsteğmenin bulunduğunu, yaklaşık bir saat boyunca yoldan tepenin başına kadar tek sıra halinde yürüdüklerini, bu sırada kendilerine sürekli olarak küfür edildiğini ve dövüldüklerini, korucuların elinde dedektör bulunduğunu, köyde terörist olsa bile bunun yapılanları haklı çıkarmayacağını, olaydan sonra kaymakama gittiklerini, kaymakamın bir daha olmayacağı konusunda güvence verdiğini belirtmiştir.

ALTINCI KÖYLÜ: Sason Lisesinde öğrenci olduğunu, sabah okula gitmek üzere yola indiğini, o sırada askerlerin geldiğini ve köyden insanları topladığını, kendisini yürümeye devam ettiğini ancak bir askerin kendisini durdurarak araca binmesini söylediğini, öğrenci olduğunu söylemesine ve gitmemek konusunda ısrarlı olmasına karşın askerden kurtulmadığını ve arabaya bindirildiğini, köyden 30 civarında kişinin toplandığını, kendilerini sıraya dizdiklerini, sürekli olarak küfür edildiğini, askerlerin üç kez ileriye doğru yürümelemleri konusunda emir verdiğini, yürümeyince bir askerin beline vurduğunu, askerlerin üzerlerine geldiğini, on metre kadar yürüdüktan sonra durduklarını, tekrar yürümeye zorlandıklarını ancak kendilerinin yürümek için direndiklerini, "Bizi öldürecekse mayın tarlasına sürmenize ne gerek var? Burada öldürün" dediklerini, bunun üzerine dövülmeye başladıklarını, dayısını çok dövdüklerini, direnemeyip tekrar yürüdüklerini, bu eziyetin bir saat kadar sürdüğünü, askerlerin başında bir üsteğmen bulunduğunu, öğlene kadar orada tutulduklarını, direnmeleri sonucunda bırakıldıklarını, o gün iki sınavının olduğunu ve gidemediği için bu sınavlardan kaldığını belirtmiştir.

KELHASAN KÖYÜ MUHTARI: Olay günü bankada işleri olduğu için Sason'a gitmiş olduğunu, saat 12'ye doğru köylülerin gelerek başlarına gelenleri anlattıklarını, bunun üzerine hep beraber Kaymakam'a gittiklerini, Kaymakamın kendileriyle ilgilendiğini ve olaydan haberdar olmadığını

ğini ifade ettiğini, şu ana kadar olanları bir yana bırakmak gerektiğine inandığını, bölgede huzur ve güvenin olmadığını, açlık sefalet ve kan bulduğunu, ne yapacaklarını bilemez olduklarını, ölen askerin de, polis de, dağa çıkmış olanın da bu vatanın evlatları olduğunu, şu ana kadar binlerce insanın öldüğünü, savaşta harcanan paranın paranın ülke kalkınmasına kullanılması durumunda çok daha olumlu sonuçları olacağını, devlet büyüklerinden bölge insanına ilgi göstermelerini istediğini, asırlardan bu yana bir arada yaşayan insanlar olarak elele verildiğinde bölgede yaşanan sorunların üstesinden gelinmesinin mümkün olduğunu belirtmiştir.

GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Bölgedeki yetkililerin ifadelerinden Sason ilçesinin genel olarak, terör açısından büyük sıkıntıların olmadığı, terör örgütü PKK'nın ciddi bir taban bulamadığı bir merkez olduğu anlaşılmaktadır. Vali Salih Şarman son üç dört ay içinde PKK'nın bölgede yaptığı mayınlama nedeniyle birkaç olayın olduğunu bunun üzerine örgüte müzahir olan kimi köylerin uyarılmasını istediklerini örgüt militanlarının ziyaret etmeyi alışkanlık haline getirdiği bu köylerin zaman zaman bilinen yöntemlerin ötesinde ve bir anlamda manevi baskı altında tutularak gerekli şekilde uyarıldığını ifade etmiştir. Vali Salih Şarman'ın ifadesinde yer alan "bilinen yöntemlerin ötesinde" ve "gerekli şekilde" kavramları Heyetimizin dikkatini çekmiştir. Ancak bu yöntemlerin neler olduğu konusu tam olarak açıklığa kavuşturulamamıştır.

Kaymakam Ali Fuat Türkel ifadesinde köylülerin bu olayla ilgili şikayetlerini kendisine aktardıklarını, ancak böyle bir olayın gerçekleşmesinin mümkün olmadığını ifade etmiştir. Bu konudan nasıl emin olabildiği sorulduğunda ise askerlerle konuştuğunu ve onların kendisine böyle bir olayın olmadığını söylediklerini belirtmiştir. Bu ifadelerden anlaşıldığı gibi olayla ilgili ciddi bir idari soruşturma yürütülmemiştir. Ayrıca konunun Heyetimiz bölgeye gidene kadar Valiliğe aktarılmamış olması Heyetimizin bu yöndeki kanısını güçlendirir niteliktedir.

Bölgedeki gerek askeri gerekse sivil yetkililer böyle bir iddianın gerçek dışı olduğunu, Heyetimizin görüştüğü ve konuşmayı kabul eden tüm köylüler ise böyle bir olayın olduğunu ifade etmişlerdir. Olayla ilgili olarak Heyetimize köylüler tarafından aktarılan iddialar oldukça ciddi ve ağır, ifadeler ise oldukça tutarlı ve bütünlüklüdür. Heyetimiz böyle bir olayın olup olmadığı konusunda bir kanaat oluşturabilecek yeterli bilgi, belge ve kanıta ulaşamamıştır. Buna karşın Heyetimiz iddiaların ağırlığına ve vehametine paralel bir soruşturmanın gerekli ciddiyet içerisinde yürütülmediği kanaatine varmıştır.

Sonuç olarak Heyetimiz iddiaların gerçek olup olmadığını tespit etmek için bir adli soruşturmanın zaman geçirilmeden açılması ve gerekli hassasiyetle yürütülerek sonuçlandırılmasının yararına ve gerekliliğine inanmaktadır.